

Bariş Alpaslan

Öğr. Gör.

Ege Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

Utku Akseki

Araş. Gör.

Ege Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

Bilim ve Teknoloji Politikaları: Kim İçin? Ne İçin? Nasıl?

Bilim ve teknoloji politikaları, özellikle 1980’li yıllardan itibaren merkez kapitalist ülkelerdeki iktisat yazınının en dinamik alanlarından biri olmakla kalmamış, fakat aynı zamanda, bu ülkelerdeki iktisat disiplinin en önemli uygulama alanlarından birini oluşturmuştur. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere merkez kapitalist ülkelerin öncülüğünde, piyasaların serbestleştirilmesi, devlet müdahalelerinin azaltılması, hatta ortadan kaldırılması biçimindeki neo-liberal söylem ve uygulamaların Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) gibi kurumlar aracılığıyla çevre kapitalist ülkelere yaygınlaştırıldığı koşullarda, ekonomiye müdahaleyi öngören özellikleriyle bilim ve teknoloji politikaları, iktisat politikası alanında son çeyrek yüzyıldaki mevcut retorik ile realite arasında önemli bir uçurumun varlığına işaret etmektedir. Gerçekten de, merkez kapitalist ülkeler, çeyrek asırdan beri, bir taraftan piyasaların serbestleştirilmesi, devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması gerektiğini vaaz ederken, diğer taraftan, belirli stratejik alanlarda ve dinamik sektörlerde ekonomiye sistematik devlet müdahalelerinde bulunmuşlardır ve bulunmaktadır. Bu müdahalelerin derin çekirdeğini bilim ve teknoloji politikaları oluşturmaktadır. Üstelik bahsi geçen ülkelerde, bilim ve teknoloji politikaları zamanla değişerek ulusal yenilik sistemi yaklaşımı biçiminde yeni bir kuramsal ve uygulamalı çerçeveye oturtulmuş görünmektedir. Aynı dönemde çevre kapitalist ülkelere bakıldığında ise, bahsi geçen ülkelerin büyük çoğunluğunda, benzeri iktisat politikalarının uygulanmadığı, ekonomiye devlet müdahalelerinin her geçen zaman içinde azaltıldığı, geleneksel iktisat politikası imkânlarının yitirildiği görülmektedir.

Neo-liberal uygulamaların çevre kapitalist ülkeler açısından hayal kırıklığı yarattığı günümüz koşullarında, genel anlamda bilim ve teknoloji politikaları, özel olarak ulusal yenilik sistemi yaklaşımı, çevre kapitalist ülkeler açısından önemli bir iktisat politikası seçeneği olarak, hatta tıpkı 1980’li yıllarda neo-liberal politikaların uygulanmaya başladığı zamanlarda olduğu gibi, bir kurtarıcı olarak sunulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda bu tebliğin amacı, “Bilim ve Teknoloji Politikaları” alanı içinde yer alan teorik ve uygulamaya dönük ‘açılım’ların, neden 1980’li yıllardan itibaren hız kazandığını, kim için, ne anlama geldiğini, çevre kapitalist ülkeler açısından bir alternatif teşkil edip etmediğini, çeşitli ampirik verilere dayalı olarak tarihsel bir bağlam içinde tartışmak ve giderek marjinalleştirilen, yoksulluk ve umutsuzluğa itilen büyük çoğunluğun yararına uygulanabilecek olası politika seçeneklerini irdelemektir.

Bu kapsamda, çalışmanın birinci bölümü, özellikle 1980’li yılların ikinci yarısında merkez kapitalist ülkelere uygulama alanı bulan ulusal bilim ve teknoloji politikalarının hangi koşul ve ihtiyaçların zorlamasıyla ortaya çıktığının, merkez kapitalist ülkelere neo-liberal politikalara koşut bir şekilde uygulama alanı bulma nedenlerinin ve mevzubahis politikaların gerisindeki bilimsel-kuramsal temellerin incelenmesine ayrılmıştır. Zira geliştirilen teorik yaklaşımlar, “kim”lerin hangi ihtiyacını çözmeye dönük iseler, ona göre bir kapsam, ufuk ve içeriğe sahip olmaktadır. İkinci bölümde ise, uygulamanın dünya kapitalist sisteminde ne tür etkiler yarattığı çeşitli ampirik verilere dayalı olarak ele alınmaktadır. Son olarak, mevcut kuramsal temellere bağlı olarak ele alındığında bilim ve teknoloji politikalarının çevre kapitalist ülkelere bir çözüm teşkil edip etmediği, mevcut yaklaşımlara alternatif bir yönelimin olanakları tartışılmaktadır.